



SAKSBEHANDLER
Ingrid Melgård
Inger Johanne Rystad

VÅR REF.
20/06222-1

ARK. Sakarkiv

DERES REF.

INNVALGSTELEFON
+47 98202853

DERES DATO

VÅR DATO
31.08.2020

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Statkraft Energi AS
Postboks 200 Lilleaker
0216 OSLO

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - kap. 27 Fredning av Master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik - Vedtak om fredning ved forskrift med hjemmel i kulturminneloven § 22a

Riksantikvaren viser til forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, fredning av master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik, sendt på høring 1.august 2018.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer – Kapittel 27 Master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik, fastsatt av Riksantikvaren 31. august 2020.

Fredningen skjer med hjemmel i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker 10. februar 1967 (forvaltningsloven) kap. VII og forskrift 15. februar 2019 nr. 127 om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

Kraftlinjen mellom Fykan og Haugvik er en viktig del av vannkraft- og industrihistorien i Glomfjord. De tre fredete mastene er en del av den første og eldste mastekken i Glomfjord, som ble påbegynt i 1917 og satt i drift da kraftverket sto ferdig i 1920.

Overføringen mellom Glomfjord kraftverk i Fykan og de ulike generasjonene industriaktører i Haugvik viser ingeniørarbeid av høy kvalitet fra perioden. Både i utforming og materialer er mastene særegne, og de fremstår som tydelige markører i landskapet. Mastene er blant de eldste betongmastene som er bevart i Norge.

Kraftoverføringens kulturminner omfatter overføringssystemet mellom kraftstasjonene og forbrukeren, og er en uløselig del av historien om produksjon av elektrisk kraft og dens betydning for utviklingen av det moderne Norge.

Bakgrunn for fredningsaken

I bevaringsarbeidet for tekniske og industrielle kulturminner har Riksantikvaren primært konsentrert seg om større og helhetlige miljøer som representerer virksomheter og næringer som har vært vesentlige for Norges utvikling som industrinasjon. I tillegg til de mål og

prioriteringer som ble presentert i Riksantikvarens «Verneplan for tekniske og industrielle kulturminner» fra 1994, ble det i planen pekt på behovet for å arbeide videre med landsverneplaner og andre verneplaner for de enkelte typer tekniske og industrielle kulturminner som har hatt stor nasjonal betydning, og som skiller seg ut både i antall og omfang. Hovedvekten ligger i dag på kulturminner og kulturmiljøer som representerer en tidlig fase av industrialiseringen av landet, med vekt på geografisk fordeling.

Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) arbeider med å dokumentere, bevare, belyse og formidle historien som er knyttet til NVEs ansvarsområder: vassdragsforvaltning og energiforsyning. NVEs Museumsordning har utarbeidet fire temaplaner som viser et utvalg av nasjonalt bevaringsverdige kulturminner i vassdrags- og energisektoren. 16 kV Kraftlinjen Fykan–Haugvik er omtalt i NVEs temaplan «Kraftoverføringens kulturminner» av 2010, og er sammen med uttakshuset ved Glommen ett av 43 utvalgte anlegg som ble vurdert til å være av nasjonal kulturhistorisk interesse.

Statkraft Energi AS søkte i 2014 om å bygge en ny 16 kV kraftledning fra Glomfjord kraftverk i Fykan, til Glomfjord industripark i Haugvik, i medhold av energiloven. Søknaden innebar bl.a. riving av det opprinnelige kraftoverføringsanlegget fra Glomfjord kraftverk til Haugvik, herunder uttakshuset ved Glommen og mastene på strekningen Fykan–Haugvik. Bakgrunnen for søknaden var bl.a. at den eksisterende 16 kV-ledningen er over 90 år og i dårlig stand. Søknad om konsesjon ble sendt til Norges Vassdrag - og energidirektorat, og var på høring samme år. Riksantikvarens ga uttalelse til høringen i brev datert 20.03.2015. Riksantikvaren vurderte mastene til å ha høy kulturminneverdi og rådet derfor til at minimum tre av mastene, to forankringsmaster og en bæremast, ble ivaretatt og satt i forsvarlig stand. Etter dialog med både Riksantikvaren og Statkraft, fremsatte NVE vilkår om istandsetting og bevaring av én forankringsmast nord for Jæra (omtalt som mast 3) jf. NVEs vedtak datert 09.06.2017, om vilkår som tillegg i konsesjon gitt til Statkraft Energi AS den 03.07.2015. På bakgrunn av at NVEs vilkår kun sikret bevaring av én mast, og ikke tre slik Riksantikvaren opprinnelig anbefalte, varslet Riksantikvaren oppstart av fredning i medhold av kulturminneloven for tre master samt linjetraseen mellom mastene, i brev datert 21.07.2017

Glomfjord kraftverk er samtidig med mastene i Glomfjord blitt fredet som del av landsverneplan for Statkraft.

SKE-forskriften

Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift: forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften). Forskrift nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 1 – generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011.

SKE-forskriften kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser som også gjelder for de kulturminner som nå fredes i kapittel 27.

SKE-forskriften kapittel 27 består av tre paragrafer. § 27-1 viser fredningens omfang og til dette hører et vedlegg hvor omfanget og formålet med fredningen detaljeres. § 27-2 omfatter en særbestemmelse for fredningen. § 27-3 omhandler frist for utarbeidelse av forvaltningsplan.

Forskriften med vedlegg er elektronisk tilgjengelig på Lovdata og på Riksantikvarens hjemmesider.

Fredningens omfang

Fredningen omfatter tre master, to forankringsmaster (mast 1 og mast 3) og en bæremast (mast 2). Mastene befinner seg innenfor samme eiendom gnr. 45 bnr. 4 i Meløy kommune, Nordland. Fredningen omfatter selve mastene med fundamenter, liner, isolatorer, tilhørende gitter mellom kursene og øvrige komponenter, samt et område på 20 meter i alle retninger rundt hver mast. Unntaket er mast 2 (bæremasten) som står om lag 10 meter fra nærmeste bebyggelse. Her følger fredningen eiendomsgrensen.

For ytterligere redegjørelse for fredningens omfang, formål og begrunnelse vises det til vedlegg 27.1 i SKE-forskriften.

Sakshistorikk

Riksantikvaren varslet oppstart av fredningssak i brev datert 21. juli 2017. Det kom ingen uttalelser til varselet og det var ikke satt noen bestemt frist for merknader. Statkraft hadde ingen merknader til varselet.

23.10.2017 ble det avholdt et telefonmøte mellom Statkraft og Riksantikvaren. På møtet ble det besluttet at Riksantikvaren skulle utarbeide et notat for å gi Statkraft ytterligere informasjon om prosessen rundt fredning av master i Glomfjord, samt betydningen og konsekvensene av en fredning. Notatet ble oversendt til Statkraft i brev datert 21.11.2017. Den 30.05.2018 ble det avholdt et Skype-møte mellom Statkraft og Riksantikvaren. Statkraft uttalte da at de ikke har merknader til at mastene fredes gjennom forskrift etter kml § 22a jf. § 15.

I forbindelse med utarbeidelse av forslag til forskrift om fredning av mastene, var Riksantikvaren på befaring i Glomfjord sammen med Statkraft og Nordland fylkeskommune den 26.06.2018.

Riksantikvaren sendte forslag til *Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer – Kapittel XX Master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik* på høring 1.8.2018 med seks ukers høringsfrist til å avgi uttalelse. Etter en anmodning om utsatt høringsfrist vedtok Riksantikvaren å forlenge høringsfristen fram til 17.10.2018. Vi har mottatt to uttalelser til fredningsforslaget.

Merknader til fredningsforslaget

Statkraft Energi AS har ingen merknader til fredningsforslaget, forutsatt at foreslått frist i forskriften for utarbeidelse av forvaltningsplan forblir uendret (frist utgangen av 2019).

Nordland fylkeskommune Fredningsforslaget ble behandlet av fylkestinget som sak 116/2018 den 8.10.2018. Fylkestinget fattet følgende vedtak:

«Fylkestinget støtter Riksantikvarens forslag og anbefaler at de 3 mastene med tilhørende kraftledning fredes slik det er foreslått»

Riksantikvarens kommentar

Riksantikvaren takker for tilbakemeldingene. I og med at behandlingen av fredningssaken har strukket ut i tid, har vi endret fristen for utarbeidelse av forvaltningsplan. Ny frist er utgangen av 2021.

Eiendomsforhold

De tre mastene samt den del en av linjetraseen som er fredet ligger innenfor én og samme eiendom, gnr. 45 bnr. 4 i Meløy kommune, Nordland. Eiendommen er i sin helhet i statlig eie ved Statkraft.

Følger av fredningen

Forskriften har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen. Bestemmelsene fremkommer av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de opprinnelige eller eldre elementene og tekniske løsninger.

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete byggverk og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete byggverk er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre elementene og tekniske løsninger. Vedlikehold av fredete byggverk og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminnelovens § 15a.

Forvaltningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet. Søknad om tillatelse (dispensasjon) sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

Behandling av tiltak hvor det kan være motsetning mellom ulike lover og forskrifter

Det kan oppstå situasjoner der det vil være motsetning mellom kulturminneloven og andre myndighetsområders lover og forskrifter. Dersom avklaringen mellom ulike deler av lovverket ikke er entydig, vil den måtte løses i dialog mellom de myndigheter som forvalter de aktuelle regelverkene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og sist revidert ved kgl.res. 19. februar 2016 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom det prosessen som fulgte av NVEs vedtak datert 09.06.2017 og gjennom Riksantikvarens varsel om oppstart av fredningssak og høring av fredningsforslaget.

I samråd med eier har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av mastene, og som samtidig legger til rette for nødvendige sikrings- og istandsettingstiltak.

I tidligere Fornyings- og administrasjonsdepartementets (KMDs) sin rettleiding «Forvaltning av statens kulturhistoriske eigedommar – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllande rettleiing» er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 «Finansiering» fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

«[...]Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eigedommane som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eigedommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eigedommar dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eigedommar i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.»

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos fylkeskommunen. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av søknader om dispensasjon med tilhørende behandlinger. Dispensasjonsmyndigheten vil håndtere arbeidet med forskriften innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan for byggverk og utomhusområder som fredes etter denne forskrift, jf. SKE-forskriften § 1-5. Frist for forvaltningsplan er gitt i SKE-forskriften § 27-3.

Fredningens forhold til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren gjorde i forbindelse med fredningsforslaget søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Direktoratet for Naturforvaltning for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Innenfor fredningsområdet er det ikke registrert sårbare eller truede arter. Det kom heller ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Fredningen innebærer ingen endring av dagens situasjon. Riksantikvaren kan ikke se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning hverken på den fredete eiendommen eller naboeiendommene, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 27 Master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift. Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtaket om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av fredete objekter ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen. Orientering om

avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til nye eiere må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen

Hanna Kosonen Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløyken
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:
SKE-forskriften kapittel - 1 generelle bestemmelser
SKE-forskriften kapittel - 27 Master i Glomfjord, kraftledning Fykan-Haugvik
Vedlegg til SKE-forskriften kapittel 27

Kopi til: NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat, Postboks 5091 Majorstua, 0301 Oslo/ Nordland fylkeskommune, Fylkeshuset, 8048 Bodø/ Meløy kommune, Gammelveien 5, 8150 ØRNES/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO